

Педагогикалык кенеш тарабынын кабыл алынган

Буйрук № 1

"14" 08 2024 ж.

Мектеп жетекчиси Хайдарова Б.О.

"01" 08 2022 ж.

Амир Темура атындагы № 5 орто мектебинин педагогикалык кызматкерлердин профессионалдык этикасынын кодекси

- 1.1 "Кыргыз Республикасынын билим берүү жөнүндө" жобонун негизинде билим берүү ишин жүзөгө ашыруучу уюмдардын кызматкерлеринин кодекси иштелип чыккан.
- 1.2. Ушул жергиликтүү актынын пункттары билим берүү мекемесинин окутуу-чулар курамына тиешелүү.
- 1.3. Кодекс-бул педагогикалык этиканын жана окутуучунун кесиптик жүрүм-турумунун моралдык-этикалык ченемдеринин, эрежелеринин жана принциптеринин жыйындысы, ал билим берүү процессиндеги адамдар аралык мамилелер тутумун жөнгө салат.
- 1.4. Кодекс-педагогикалык адеп-ахлактын принциптеринен келип чыккан этикалык талаптардын жыйындысын аныктайт, алардын негизги ченемдери кесиптик педагогикалык ар-намыс жана педагогикалык авторитет, педагогикалык сот адилеттиги.
- 1.5. Кодекс төмөнкүлөрдүн максаттарына кызмат калат:
  - билим берүү процессинде Кыргызстандын жаранынын инсандыгын тарбиялоо үчүн мугалимдин моралдык жоопкерчилигин сактоо;
  - Кыргыз Республикасынын жараны катары мугалимдин жеке позициясына муктаждыгын ырастоо;
  - мугалимдин коомдогу консолидациялык ролун камсыз кылуу;
  - жалпы этикалык принциптерге негизделген мугалимдердин кесиптик жамаатын өзүн-өзү жөнгө салуучу жамаат катары айырмалоо;
  - педагогикалык иштин социалдык маанисин, кадыр-баркын көтөрүү;
  - профессионалдык – окутуучулук курамдын укуктарынын кескин экендигин белгилөө;

-жүрүм-турумунда өнүгүү;

-мугалимдер жаштарды белгисиздикке жана адеп-ахлактык тандоонун баш-ка жагдайларына багыттоо үчүн этикалык нормаларды сактоого умтулушат;

-этикалык белгисиздик жана башка моралдык тандоо жагдайларында жаш адистерге багыт берүү;

-билим берүү уюмунун мугалимдеринин кесиптик этикасынын принциптерин сактоого кесиптик жана коомдук көзөмөл жүргүзүү каражаты катары иш алып баруу;

-билим берүү процессинде алардын адеп-ахлактык багытын жеңилдетүү үчүн педагогикалык кадрлардын моралдык укуктарынын чөйрөсүн калыптандыруу;

1.7. Мугалимдердин кесиптик баалуулук категорияларынын жыйындысы катары билим берүү уюмунун кесиптик жамааты тарабынан бөлүшүлөт.

1.8. Кодекстин негиздөөчүсү-билим берүү уюмунда иштеген бардык мугалимдер үчүн колдонулат.

1.9. Кодексти талкуулап, мектептин педагогикалык кеңеши кабыл алат, андан кийин директордун буйругу менен бекитилет.

1.10. Кызматкерлердин кодекстин жоболорун билүүсү жана сакташы алардын кесиптик берилгендигин жана эмгек дисциплинасынын сапатын баалоо критерийлеринин бири болуп саналат.

1.11. Кодекс биргелешип жашоонун, студенттердин, мугалимдердин жана мектеп кызматкерлеринин негизги принциптерин аныктайт, алар урматтоого тийиш, бири-бирине жана башкаларга сылык жана камкор мамиле кылуу, мектептин иштеши үчүн кызматташтык жана жоопкерчилик.

1.12. Кодекс кесиптик этиканын негизги ченемдерин аныктайт, алар:

-мугалимдер менен алардын студенттеринин, ошондой эле билим берүү мекемесинин башка коомчулугунун ортосундагы мамилелерди жөнгө салат;

-мугалимдердин кесиптик ишмердүүлүгүнүн сапатын жана ар-намысын сактайт;

-билим берүү мекемесинин ишенимине негизделген маданиятын түзүү.

-алардын адамдык баалуулугу жана кадыр-баркын коргоо, жоопкерчилик жана акыйкаттык.

1.13. Кодекске өзгөртүүлөр жана толуктоолор жеке мугалимдердин жана башка кызматтардын демилгеси боюнча киргизилиши мүмкүн.

1.14. Кодекс бул билим берүү процессинин бардык катышуучулары (балдар, ата-энелер, мугалимдер) үчүн таанышуу үчүн документ.

II. Мугалимдин кесиптик жүрүм-турумунун негизги принциптери, милдеттери жана эрежелери.

2.1. Кыргыз Республикасынын эмгек Кодексине ылайык, кызматкер төмөнкүлөргө милдеттүү:

- ага эмгек келишими менен жүктөлгөн өзүнүн эмгек милдеттерин ак ниеттүү аткарууга;
- ички эмгек эрежелерин сактоого;
- эмгек тартибин сактоого;
- белгиленген эмгек стандарттарын сактоого;
- эмгекти коргоо жана эмгек коопсуздугу боюнча талаптарды сактоого;
- жумуш берүүчүнүн жана башка кызматкерлердин мүлкүнө жакшы кам көрүүгө;
- адмдардын өмүрүнө жана ден соолугуна, иш берүүчүнүн мүлкүнүн коопсуздугуна коркунуч келтирген жагдай жөнүндө жумуш берүүчүгө же токтоосуз жетекчиге токтоосуз маалымдоо.

2.2. Кызматкерлердин кызматтык жүрүм-турумунун негизги принциптери жарандардын Иса Байбеков атындагы жалпы билим берүү мектебинин эмгек мамилелеринде табылышына байланыштуу жүрүм-турумунун негизи бо – луп саналат.

Жарандардын, коомдун жана мамлекеттин алдындагы өз жоопкерчилигин түшүнгөн кызматкерлер төмөнкүлөргө чакырылышат:

- адамдын жана жарандын укуктарын жана эркиндиктерин таануу, сактоо жана коргоо Мектептин ишинин негизги маанисин жана мазмунун аныктай тургандыгына байланыштуу;
- Кыргыз Республикасынын Конституциясын жана мыйзамдарын сактоо, саясий, экономикалык максатка ылайык же башка себептерден улам мыйзамдарды жана башка ченемдик укуктук актыларды бузууга жол бербөө;
- Мектептин натыйжалуу иштешин камсыз кылуу;
- өз ишин өз чегинде жүргүзүү мектептин предмети жана максаты;
- кызматтык милдеттерин аткарууда кандайдыр бир кесиптик же социалдык топторго жана уюмдарга артыкчылык бербөөгө, айрым жарандар, кесипкөй же көз карандысыз коомдук топтордун же уюмдардын таасиринен болушат;
- кызматтык милдеттерин аткарууда ак ниеттүүлүк менен мүлккө башкача кийлигишүүгө байланыштуу кандайдыр бир жеке кызыкчылыктар таасир эткен аракеттерди (каржылык) четтетүүгө;
- саясий партиялардын жана коомдук бирикмелердин чечимдери менен алардын ишине таасир этүү мүмкүнчүлүгүн жокко чыгарып, калыстыкты сактоого;
- кесиптик этика нормаларын жана ишкердик жүрүм-турум эрежелерин сактоого;
- жарандар жана кызмат адамдары менен иштөөдө туура жана кунт коюу менен мамиле кылууга;

-Кыргызстандын жана башка мамлекеттердин элдеринин үрп-адаттарына жана каада-салттарына карата талеранттуулукту жана уматтоону көрсөтүү, ар кандай этностордун маданий жана башка өзгөчөлүктөрүн эске алуу, коомдук этностор аралык жана конфессиялар аралык ынтымакка көмөктөшүү;

-жана кызматкердин кызматтык милдеттерин ак ниеттүүлүк менен аткара тургандыгына күмөн санаган жүрүм-турумдан алыс болуу, ошондой эле анын кадыр-баркына жана Мектептин беделине доо кетирүүчү чыр-чатактуу кыр-даалдардан алыс болууга моюнга алуу топтор:

Кызмат абалынан пайдаланып, мамлекеттик органдарга, жергиликтүү өз алдынча-жеке маселелерди чечүүдө мамлекеттик органдар, уюмдар, кызмат адамдары жана жарандар эгерде бул кызматкердин кызматтык милдетин билдирбесе, мектептин ишине, анын жетекчисине карата ачык билдирүүлөр-дөн, сот чечимдеринен жана бааларынан баш тартуу:

-өзүнүн жооптуу чөйрөсүндөгү ресурстарды натыйжалуу башкарууну камсыз кылуу үчүн дайыма аракет кылыңыз.

-коррупциянын көрүнүштөрүнө каршы туруу жана колдонуудагы мыйзамдарда белгиленген тартипте анын алдын алуу боюнча чараларды көрүү;

-кызматтык милдеттерин аткарууда чынчылдыкты, калыстыкты көрсөтүү, коррупциялык кооптуу жүрүм-турумга жол бербөө (башкалар тарабынан пара алууга убада берүү жана кылуу катары кабыл алынышы мүмкүн, пара алууга макулдук берүү же талап кылуу катары пара берүү, же дагы бир коррупция –лык кылмыш жасоо мүмкүнчүлүгү катары).

2.3. Коррупцияга каршы туруу максатында мугалимге төмөндөгүлөр сунушта-лат: жумуш берүүчүгө, прокуратура органдарына кызматкерди коррупциялык укук бузууларга түртүү максатында анын каалаган адам менен байланышуу учурлары жөнүндө билдирүү; байланыштын кызматтык милдеттерин аткарууда жеке жана юридикалык жактардан сый акыларды алуу (белектер, акча –лай сыйакылар, насыялар, материалдык мүнөздөгү кызматтар, көңүл ачуу үчүн эмес, эс алуу жана башка сый акылар);

-кызыкчылыктардын кагылышуусунун, кызматтык эмес милдеттердин, жеке аткаруучулуктун келип чыгышына жол бербөө боюнча чараларды көр кызыкчылыктардын кагылышы же анын пайда болуу мүмкүнчүлүгү, ал жер –нүндө белгилүү болгондон кийин.

2.4. Республиканын мугалимин урматтоо менен Кыргыз Республикасынын маданий жана тарыхый каада-салттарын сактайт, маанилүү улуттук иш-чараларды, өлкөнүн тарыхындагы маанилүү даталарды билдирет, өлкө менен сыймыктанат, студенттерге болгон мамилени билдирет.

2.5. Мугалим өз ишмердүүлүгүндө гумандуулук, мыйзамдуулук, урматтоо, демократиялык калыстык, профессионализм принциптерин жетекчиликке алат.

2.6. Мугалим активдүү турмуштук позицияны ээлейт, жогорку жарандык, сая –сий жана укуктук маданиятка ээ.

2.7. Мугалим ар кандай баланын жынысына, жадына, расасына, улутуна жана тилине, анын социалдык абалына, диний ишенимине, басмырлоосуна кара –бастан билим алуу укугун жүзөгө ашырууга көмөктөшүүгө милдеттүү.

2.8. Эске албаганда, каржылык абал педагогикалык ишмердүүлүктүн башкы шарты мугалимдин кесиптик компетенттүүлүгү, билим берүү жана окутуудагы анын атайын билими жана көркөмдүгү экендигин таанып, мугалим өзүнүн би-лимин тереңдетүүгө, өзүн-өзү өнүктүрүүгө өзүн-өзү өркүндөтүүгө умтулат.

2.9. Өзүнө коюлган жогорку талаптарды, өз каталарын таанып жана оңдой билүүнү болжолдогон кесиптик моралдык позиция мугалимге өз алдынча педагогикалык чечимдерди кабыл алууга укук берет, ал үчүн ал гуманисттик жеке жоопкерчилик менен катар компетенттүүлүккө ээ.

2.10. Мугалим өзүнүн жүрүм-туруму менен билим берүү процессинин бардык катышуучулары үчүн оң үлгү көрсөтүүгө аракет кылат.

2.11. Мугалим өзүнүн кадыр-баркын жогору баалайт, адеп-ахлаксыз жана мыйзамсыз иштерге барбайт.

2.12. Мугалим орус кыргыз тилдеринин эрежелерин, оозеки жана жазуу жүзүндө сүйлөө маданиятын сактайт, биим берүү процессинин бардык катышуучуларынын катышуусуна каргыштарды, вульгаризмдерди, орой же уят сөздөрдү колдонууга жол бербейт.

2.13. Өзүнүн кесиптик ишмердигинин муалими башкалардын урмат-сыйына ээ болгон салттуу ишкердик стилин сактайт.

III. Професионалдык окутуучулук курамдын кесиптик жүрүм-турумунун этикалык эрежелери

3.1. Кызмат адамы өзүнүн жүрүм-турум эрежелери боюнча, анын укуктары жана эркиндиктери эң жогорку баалуулук жана ар бир жаран жеке жашоосу-нун кол

тийбестигине жеке жана үй-бүлөлүк купуялуулук менен өзүнүн жак –шы ысмынын,кадыр-баркын коргоого укуктуу деген конституциялык жобо –лорду эске алуу керек.

3.2.Расмий жүрүм-турумда кызматкер:

-жынысына,курагына расасына,улутуна,жарандыгынын тилине,социалдык менчигине,үй-бүлөлүк абалына,саясий же диний артыкчылыктарына байла –ныштуу басмырлоочу мүнөздөгү ар кандай билдирүүлөрдөн жана аракеттер-ден алыс;

-оройлук,текирейген мүнөздүн,текебердиктин,калыс эмес сөздөрдүн,орунсуз айыптоолордун көрүнүштөрүнөн алыс;

-кадимки пикир алышууга тоскоол болгон же мыйзамсыз жүрүм-турумду ко –зуткан коркутуулардан,орой сөздөрдөн же эскертүүлөрдөн алыс;

-кызмат жолугушуулары,сүйлөшүүлөр,жарандар менен башка расмий баар –лашуу учурунда тамактануудан,тамеки тартуудан алыс.

3.3.Кызматкерлер бири-бири менен кызматташтыкты орнотуу үчүн кызматтык жүрүм-турумун жайылтууга,сылык-сыпаа,боорукер,туура ,кунт коюп,жарандар жана ишкер мамилелердин жамааты жана коструктивдүү ке-сиптештери менен болгон мамиледе чыдамдуулук көрсөтүшү керек.

3.4.Педагогикалык жамаат:

-өз ишин жогорку кесиптик деңгээлде жүргүзүү,алардын кесиптик деңгээлин жогорулатуу;

-билим берүү процессинин катышуучулары менен өз ара урматтоонун жана кайрымдуулуктун негизинде мамилелерди түзүүгө умтулуу;

-билим берүү процессинин катышуучулары студеттердин жана билим берүү кечириминин башка катышуучуларынын ар-намысын жана адеп-ахлагын урматташы керек,баарына карата кыянаттык менен мамиле жасоого уруксат бере албайт жана четке кага албайт;

-өз кезегинде балага карата орой жана адамгерчиликсиз мамилени,ошондой эле адамдык кадыр-баркка шек келтирүүнү,артыкчылыкты,басынтууну же тарбиячынын кимдир бирөөгө карата мамилесин билдирбөөгө, жек көрүүнү артык көрүүгө;

-студенттердин башкаларга жардам берүүгө умтулуусун өрчүтүүгө умтулушат, когнитивдик активдүүлүк,көз карандысыздык,жоопкерчилик,демилгелүүлүк, чыгармачылык,позитивдүү билим берүү жана когниивдик мотивация алар –дын өз күчтөрүнө жана жөндөмдөрүнө болгон ишенимин бекемдөө,жаран – дык позициясын калыптандыуу,азыркы дүйнөдө иштөөгө жана жашоого жөндөмдүүлүк,сергек жана коопсуз жашоо маданиятын калыптандыруу

-кесиптик кыйынчылыктар жаралган учурда,алар билим берүү жаатындагы кесиптештеринен жана адистеринен токтоосуз жардам сурап кайрылууга милдеттүү;

-кесиптештерине кайрылган учурда аларга кесиптик жардам жана колдоо көрсөтөт,кесиптештеринин өнүгүүсүнө жана ийгиликтерине тоскоолдук кыл- байт;

-билим берүү процессинин катышуучулары аларга ишенип берген студенттер жөнүндө жашыруун маалыматтарды,анын ичинде ата-энелер жөнүндө айтылган пикирлерди

сактоого милдеттүү, анын ичинде мыйзамда каралган учурларды кошпогондо, ата-энелер (мыйзамдуу өкүлдөр), мугалимдер жөнүн-дө айтылган пикирлер;

- Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын эске алуу менен бала менен жүздөгөн финансалык мамилелерди түзүүгө, кызыкчылыктардын кагылышуусуна байланыштуу кырдаалдын келип чыгышына жол бербөөчү жагдайлар;

- мектептик, муниципалдык, регионалдык жана россиялык педагогикалык жаа-матты бириктирүү, педагогикалык ассоциациялардын ишине активдүү катышуу, кесиптештеринин ар-намысы жана кадыр-баркын өзүлөрү сыяктуу коргоо;

- чыныгы кесиптештер билим берүү процессинин ишке ашыруу, жөндөмсүз кесиптештеринин практикасына активдүү кийлигишүү;

- кесиптештери менен болгон мамилелерде окутуучулар жамааты өз ара урматтоону, талеранттуулукту көрсөтүшү керек, чынчыл, калыс, татыктуу, алардын билимин жана тажрыйбасын урматташы, ошондой эле өз тажрыйбасын жана билимин кызыгуу менен берүүгө даяр болушу керек;

- кесиптешти сыңдоо негиздүү, адепсиз жана конструктивдүү гана болушу мүмкүн; бирок кесиптештеринин жеке мүнөзү эмес, кесиптик иш-аракеттери сынга алынат;

- студенттердин жана алардын ата-энелеринин (мыйзамдуу өкүлдөрүнүн) катышуусунда кесиптештери жана алардын иши жөнүндө терс билдирүүлөрдү берүүгө укугу жок;

- өз ыктыярдуу жана аң сезимдүү түрдө ата-энелерге (мыйзамдуу өкүлдөрүнө) өз ыктыярдуу макулдугу менен балдарын окутуу жана тарбиялоо процессине байланыштуу маселелерди чечүүдө жардам көрсөтүүгө;

- эч кандай педагогикалык таасир окуучунун ата-энесинин (мыйзамдуу өкүл-дөрүнүн) макулдугусуз жүргүзүлбөйт;

- студенттердин психофизикалык өнүгүүсүнүн өзгөчөлүктөрүн жана алардын ден соолугунун абалын эске алат, ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдар тарабынан билим алуу үчүн зарыл болгон өзгөчө шарттарды сактоого керек болсо медициналык уюмдар менен өз ара аракеттенүүгө;

- билим алуунун, билим беруу мекемесинин формасын тандоодо ата-энеге (мыйзамдуу өкүлгө) кийлигишүүгө укугу жок; мекеменин мыйзамдуу укукта – рын коргоодо; жана баланын кызыкчылыгы жана билим берүүнү башкаруу – нун катышуусу;

- баласын андан ары өнүктүрүүнү жана тарбиялоону башкасына тапшырууну чечкен ата-энеге (мыйзамдуу өкүлгө) тоскоолдук кылууга, мугалимдин укугу жок;

- студенттердин үй-бүлө ичиндеги ишенимин сындаганга укугу жок, аларды толук жана ыктыярдуу макулдугу менен үй-бүлөнүн чондорунун мүчөлөрү менен конструктивдүү талкуулоо мүмкүн;

- педагогикалык изилдөө, студенттин илимий ишине катышкан педагогикалык процесстин катышуучусунун, ата-энесин (мыйзамдуу өкүлүн) ыктыярдуу макулдугу менен гана, ага толук маалымат бергенден кийин жүргүзүлүшү мүмкүн;

- мугалим окутуунун жана тарбиялоонун жаңы ыкмаларын практикада колдонууда өтө кылдаттык менен мамиле жасап, натыйжа үчүн жеке жооп – керчиликти тартышы керек.

IV. Педагогикалык кызматкерлердин этикалык кесиптик укуктары

Педагогикалык кызматкерлер төмөнкүлөргө укуктуу:

- 4.1. сыйлоо жана достук мамилеси, башка билим берүү процессинин кесип –тештеринин ата-энелеринин, студенттеринин коргоосу, жардамы жана колдоосу жөнүндө;
- 4.2. кесиптештерин жана студенттерин талаштуу, туура жана конструктивдүү сындоо; иш аракеттер сынга алынат, бирок адамдын мүнөзү эмес.
- 4.3. студенттерди фамилиясы жана аты менен атао;
- 4.4. катышуучуларга өзүнө карата орой жана адамгерчиликсиз мамилени, адамдык кадыр-баркын басынтуу ошондой эле билим берүү процессинин башка катышуучуларынан артыкчылыктын же өзүн жактырбоонун ар кандай көрүнүштөрүн моюнга албоо;
- 4.5. демилгелер башкаларга жардам берүү, билим берүү процессине дем берүү жөнүндө;
- 4.6. билим берүү процессинде алардын кетирген каталарын калыс талдоо;
- 4.7. Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын чегинде жеке жашоонун, же- кенанымдын, ой жүгүртүү жана сөз эркиндигинин кол тийбестиги;
- 4.8. билим берүү процессинин баодык катышуучуларынан, жалпыга маалым –доо каражаттарынан, башка уюмдардан жана адамдардан Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын бузган негизсиз сын-пикирлерден коргоо;
- 4.9. билим берүү программасынын, өзүнчө окуу предметинин, курсунун, дисциплинасынын чегинде чыгармачыл демилге, окуу-туунун жана тарбиялоонун автордук методдорун иштеп чыгуу жана колдонуу жөнүндө;
- 4.10. окутуу эркиндиги, кесиптик ишмердүүлүккө кийлигишүүдөн эркин болуу;
- 4.11. билим берүү программасына жана билим берүү жөнүндө мыйзамдарда белгиленген тартибине ылайык окуу китептерин, окуу куралдарын, материал- дарды жана окутуунун жана тарбиялоонун башка каражаттарын тандоо;
- 4.12. билим берүү уюмун башкарууга катышуу укугу;
- 4.13. билим берүү мамилелеринин катышуучулары талаш-тартыштарды жөнгө салуу үчүн кесиптик бирликке кайрылыңыз;
- 4.14. профсоюзда алардын укуктарын жана кызыкчылыктарын коргоочулардын болушуна.

V. Башкалар менен болгон мамилелер

1. Мугалимдин окуучулар менен баарлашуусу.

- 5.1.1. Окуучулар менен баарлашуунун ылайыктуу стилин мугалим өзү тандайт.

5.1.2.Биринчи кезекте, мугалим өзүнө талапты талап кылышы керек. Мугалимдин кесиптик этикасынын өзөгү жана анын өзүн-өзү өнүктүрүүнүн негизи. Өз ара урматтоого негизделген тарбиячы. Мугалимдин студентке карата талап коюучулугу позитивдүү, эч качан пропорция жана өзүн-өзү башкара билүү сезимин жоготпойт.

5.1.3. Мугалим окуучулардын позитивдүү сапаттарын мамилелерин өнүктүрүүгө түрткү берген мындай иштөө методдорун тандайт: көз карандысыздык жоопкерчилик, өзүн-өзү башкара билүү, өзүн-өзү тарбиялоо, демилгелүүлүк, кызматташууга жана башкаларга жардам берүү.

5.1.4. Окуучулардын жүрүм-турумун жана жетишкендиктерин баалоодо мугалим өзүн-өзү сыйлоо сезимин жана өзүнө болгон ишенимди чындап, алардын өркүндөтүлүшүнө мүмкүнчүлүк түзүп, окууга болгон мотивациясын жогорулатууга умтулат.

5.1.5. Тарбиячы калыс, бирдей кайрымдуу жана бардык окуучуларына колдоо көрсөтөт. Окуучуну негизсиз кемсинткен баалоочу кайталоолорду кабыл алып, мугалим катасын тезинен оңдоого аракет кылышы керек.

5.1.6. Окуучулардын жетишкендиктерин упай менен баалоодо мугалим объективдүүлүккө жана калыстыкка умтулат. Бааларды төмөн баалоо же ашыра баалоо жасалма жол менен прогресстин көрүнүүсүн сактап калуу жана жазуу иштери жана контролдук текшерүүлөр учурунда студенттердин каталарын оңдоо.

5.1.7. Мугалим өзүнүн сүйлөө маданияты жана баарлашуусу жөнүндө дайыма кам көрөт.

5.1.8. Мугалим акылдуулукту байкайт. Окутуучуга жеке өзү тапшырган маалыматты башка адамдарга ачыкка чыгарууга тыйуу салынат, мыйзамда башкача каралбаса.

5.1.9. Мугалим өзүнүн кызмат абалынан кыянаттык менен пайдаланбайт.

5.1.10. Педагог студенттерден жумушу үчүн, анын ичинде кошумча эмгек акы талап кылууга укугу жок

5.1.11. Мугалим тарбиялануучуларынын саясий көз караштарына, диний ишенимдерине, сабырдуулук менен мамиле кылат. Талкуу жолу менен гана чектелбесе, ал өзүнүн көз карашын окуучуларына таңуулоого укугу жок.

5.1.12. Мугалим өзүнүн ишмердүүлүгүндө окуучулардын ар-намысын жана кадыр-баркын ар кандай негиздер боюнча, анын ичинде курагы, жынысы, улуту, диний ишеними жана башка өзгөчөлүктөрү боюнча басынтпашы керек.

2. Мугалимдин кесиптештери менен болгон мамилеси.

5.2.1. Тарбиячылардын ортосундагы мамиле коллегиялдуулук, өнөктөштүк жана сыйлоо принциптерине негизделген. Тарбиячы өзүнүн гана эмес, кесип-тештеринин да авторитетин коргойт. Ал студенттердин же башкалардын көзүнчө кесиптештерин кемсинтпейт.

5.2.2. Педагогикалык жамаат бири-бири менен иштешүүгө, өз ара жардамда-шууга, бири-биринин кызыкчылыгын сыйлоого жана билим берүү мекеме –леринин администрациясына умтулушат.

5.2.3. Педагогикалык жамаатты өз ара жардам, колдоо жана ишеним бириктирип турат.

5.2.4. Мугалим ар дайым кесиптештери менен маданияттуу адамдын үлгүсү катары учурашууга милдеттүү, башка жүрүм-турумдун көрүнүшү кесиптешин сыйлабоо (тоготпоо) катары каралышы мүмкүн. Жек көрүндү мамилени кабыл алууга болбойт.

5.2.5. Педагогикалык кызматкер кесиптештеринин иши жөнүндө өз оюн ачык айтууга укуктуу. Башка кызматкерге карата айтылган ар кандай сын-пикирлер объективдүү негизделиши керек.

5.2.6. Тарбиячылар мамилелердеги негизсиз жана чуулгандуу чыр-чатактар –дан алыс болушат. Пикир келишпестик жаралган учурда, алар конструктивдүү чечим издешет. Эгерде мугалимдер бир ойго келе албаса, тараптардын бири ушул кырдаалды түшүнүүгө жардам берүү үчүн профсоюзга сурам жөнөтүүгө укуктуу.

5.2.7. Мугалимди сын үчүн куугунтуктоого таптакыр тыюу салынат. Сын, биринчи кезекте, ички болушу керек, ал мугалимдердин ортосунда мектепте жана көздүн артында эмес, бетме-бет билдириши керек. Мектепте эч кандай ушактарга орун болбош керек, эгерде чыр-чатактар чыкса, мектеп мугалимдери кызматтык ыйгарым укуктарын көрсөтүү менен жумушчу мүнөттөрдү талкуулоого жана жеке мүнөзгө ээ болууга, анын чегинен тышкары мектептин жашоосун талкуулоого укугу жок, анын ичинде Интернет – неттеги социалдык тармактарда талкуулоого укуксуз.

5.2.8. Билим берүү мекемесинен тышкары мектеп жөнүндө мугалимдердин мектептен тышкаркы позитивдүү пикирлерин, сын-пикирлерин жана кээде жарнамаларын берүү, тактап айтканда илимий-практикалык конференцияларда, ар кандай жолугушууларда, мастер-класстарда чыгып сүйлөөгө жана катышууга мугалимдин укугу бар.

5.2.9. Сын, эгер ал толугу менен жооп бербесе, администрация жаа мектептин башка кызматкерлери тарабыан куугунтуктоолорду жаратса же кылмыштуу аракеттер табылса гана коомчулукка жарыяланууга тийиш.

5.2.10. Мугалим окутуу жана тарбиялоо процессинде дарыгерлер, педагогдор жана окуучулардын ата-энелери менен активдүү кызматташып, психикалык, психологиялык жана физикалык ден-соолугун сакташы керек.

3. Мугалимдин администрация менен болгон мамилеси.

5.3.1. Иса Байбеков атындагы жалпы билим берүү орто мектеби сөз эркиндиги, ишенимдер, толеранттуулук, демократиялык адилеттүүлүк принциптерине негизделген. Мугалимдин жөндөмдөрүн жана көндүмдөрүн баш-каруу билим берүү

мектебинин негизги предмети катары иш-аракеттерди то –лук ачып берүү үчүн колдон келгендин баарын жасайт.

5.3.2. Мектепте баарлашуу маданияты сакталат, ал өз ара урматтоо, кайрым – дуулук жана жалпы тилди таба билүү менен чагылдырат.

5.3.3. Мектептин ар түрдүүлүгүнүн администрациясы саясий, диний, филосо –фиялык көз караштарга, табитке жана көз карашка жол берет, пикир алмашуу-га шарт түзөт, бир пикирге келип, жалпы тил табууга мүмкүнчүлүк түзүлөт. Мугалимдердин ар кандай статустары жана алардын милдеттери бардык мугалимдерге бирдей негизде өз пикирин билдирүүгө жана алардын ишенимин короого тоскоол болбошу керек.

5.3.4. Администрация мугалимдерди ишеними үчүн же жеке жаккан-жактырбаганы үчүн кодулай албайт, көз жаздымда калтырбайт же куугун-туктай албайт, администрациянын ар бир мугалим менен болгон мамилеси теңдикке негизделген.

5.3.5. Администрация мугалим жөнүндө анын жеке эмгек милдеттерин аткарууга байланышпаган маалыматты талап кыла албайт же чогулта албайт.

5.3.6. Педагогикалык кызматкер администрация тарабынан кубаттоого укуктуу.

5.3.7. Мугалимдин демилгеси кубатталат.

5.3.8. Мугалимдер жамааты үчүн маанилүү болгон чечимдер ачыктык жана биргелешип катышуу принциптеринин негизинде кабыл алынат.

5.3.9. Тарбиячылар администрациядан мектептин иштешине байланыштуу маалыматтарды алууга укуктуу. Мугалимдин карьерасына жана анын ишинин сапатына таасир этиши мүмкүн болгон маалыматты администрация жашырууга же бир тараптуу бурмалоого укугу жок.

5.3.10. Мектеп мугалимдери баш ийүүчүлүктү сактоо менен администрация-ны сыйлашат, эгерде администрация менен карама-каршылык келип чыкса, аны этикалык нормаларга ылайык чечүүгө аракет кылышат.

4. Мугалимдердин ата-энелери жана окуучулардын мыйзамдуу менен болгон мамилеси.

өкүлдөрү

5.4.1. Тарбиячы ата-энелер же мыйзамдуу өкүлдөр жөнүндө балдардын айткан көз караштарын ачыкка чыгарбайт. Мындай пикир экинчи тарапка айтылган пикирди мугалимге тапшырган адамдын макулдугу менен гана берилиши мүмкүн.

5.4.2. Мугалимдер окуучулардын ата-энелери менен урмат-сый жана жылуу мамиледе болууга тийиш, алар ата-энелер комитеттерин мугалимдер үчүн сый тамактарды, куттуктоолорду ж.б. уюштурууга үндөөгө укугу жок.

5.4.3. мугалимдердин ата-энелери менен болгон мамилеси балдардын инсан дыгын жана жетишкендиктерин баалоого таасирин тийгизиш керек.

5.4.4. мугалимдердин окуучулар менен болгон мамилеси жана алардын баа –лары мектептин ата-энелери же мыйзамдуу өкүлдөрү тарабынан колдоого алынбайт.

5. Мугалимдер жамааты менен болгон байланыш.

5.5.1. Педагог бир гана мугалим эмес, ошондой эле эл агартуучу, маданий баалуулуктарды сактоочу, татыктуу билимдүү инсан.

5.5.2. Мугалим педагогикалык жамааттын бардык топторунун туура өз ара аракеттенишине салым кошууга аракет кылат. Жеке эле эмес өзүнүн жарандык милдетин аткарат жана коомдук турмушта дагы мугалим араздашуудан, чыр-чатактардан, уруштардан алыс болот.

5.5.3. Мугалим жакшы түшүнөт жана өзүнүн жарандык милдетин, коомдук ролун аткарат.

5.5.4. Окутуучу билим берүү мекемесинде белгиленген расмий маалыматтар-ды берүү жана эл алдына чыгып сүйлөө эрежелерин сактайт.

VI. Кодекстин жоболорун бузгандыгы үчүн жоопкерчилик.

6.1. Кодекс Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын негизинде ыктыяр-дуу кабыл алынган ченем болуп саналат.

6.2. Мугалимдин Кодекстин жоболорун аткаруусу анын кесиптик жүрүм-турумунун критерийлеринин бири болуп саналат.

6.3. Кодекстин жоболору боюнча мугалим коомдун, мугалимдердин кесиптик жамаатынын жана өзүнүн абийиринин алдындагы жоопкерчиликти морал - дык жактан бузат.

6.4. Кодекстин жоболорун бузуу моралдык айыпка жыгылат жана мыйзамда каралган учурлард, мыйзамдуу жоопкерчилик чарасын колдонууга алып келиши мүмкүн.

6.5. Педагог тарабынан Кодексте каралган педагогикалык этиканын жана мугалимдин кесиптик жүрүм-турум эрежелерин жана принциптерин бузган фактылар уюм тарабынан билим берүү денгээлинде каралышы мүмкүн жана

аттестацияны өткөрүүдө эске алынышы мүмкүн.

6.6. Педагогикалык кесиптик этика ушул жергиликтүү актынын жогоруда аталган бөлүмдөрүн жана пункттарын ишке ашыруу, билим берүү мекемелериндеги билим берүү процессин, эмгек укуктук мамилелерин, мыйзам ченемдерине ылайык, коллективдеги социалдык-психологиялык жана моралдык-психологиялык климатты жакшыртууга, билим берүү мекемесине шайкештиги.